

TOTS SANTS CULTURAL 2017

27 d'octubre, 5 de la tarda al Cementiri Municipal
a càrrec d'Enric Capdevila i Torres

INTRODUCCIÓ

El poble de Solivella visqué una guerra civil iniciada el 18 de juliol de 1936, amb un reguitzell de fets i desgracies que deixà un panorama desolador. El terme municipal fou pentinat per tropes, tancs i cavalleries, amb els respectius enfrontaments i la utilització d'armament per part dels dos bàndols enfrontats.

El final de la guerra tingué lloc a partir de les 4 de la matinada del dia 11 de gener de 1939, quan entraren al poble les primeres tropes italianes i la resta en fer-se de dia.

El dia 12 per la tarda es donà per acabada l'ocupació de Solivella amb l'entrada d'una divisió de soldats de fletxes verdes que entonaven consignes de l'exercit vencedor.

El capità Joaquin Bruguetas Sauvin, acompanyat del cabo Francisco Serrano Puértolas, de la Divisió de Fletxes Verdes, donaren les primeres instruccions a la població civil. Els soldats foren allotjats per les cases, i arribaren camions amb menjar. El poble era ple de cavalleria i de tancs de combat que ocupaven bona part de la carretera i carrers d'accés a la plaça Major, on s'instal·là el comandament militar a l'edifici de la Casa de la Vila.

El dia 15 de gener, es personà un alferès del Cos Jurídic Militar, el Sr. Juan Martí Vilanova, el qual en nom de l'Excm. Sr. General en cap del Cos de l'Exercit del Nord, procedí a nomenar i donar possessió a la Comissió Gestora de l'ajuntament.

Els veïns que havien fugit al camp, tornaven a casa seva, calia organitzar novament la llar. La canalla vivia el moment entre la por i el dol dels adults, i l'aventura de quan els envoltava el dia a dia. Jugar a soldadets i guerrers es convertí en un hàbit de distracció.

Es demanaren voluntaris per ajudar a l'hospital militar situat a les escoles de la carretera. Aquest acollia els soldats ferits de l'entorn més proper, tots eren italians, excepte dos d'espanyols. La seva direcció anà a càrrec del Tinent Mario Scognomiglio, assistit d'un alferès-capellà i un metge-farmacèutic. El servei hospitalari va finalitzar el 19 de gener de 1939, amb l'evacuació dels malalts. Ja entrat el mes de febrer fou represa l'activitat docent.

TORNAR A COMENÇAR

Les cases i les seves famílies organitzaren novament la seva economia domèstica. Calia restablir en la mesura de les possibilitats la vida civil tot i la gravetat del moment. La guerra no havia acabat i molts temors convivien amb els veïns solivellencs. Els carrers i places empedrades i terroses anaren recuperant la sonoritat quotidiana del "croc croc" dels carros, el pas dels animals, el toc de la campana i també el silenci de la gent.

La foscor del capvespre en plena hivernada, amb la majoria de punts de llum dels carrers fora de servei, imposava un respecte. Feia fred.

La canalla ajudaven a casa amb tota la seva energia viscuda amb innocència. Els carrers i places recuperaren nítidament els jocs i corredisses. Però un consell, o millor dir, una instrucció, era que, els nens i nenes, els nois i noies no podien sortir del poble sense anar acompanyats d'una persona adulta, ja que més enllà hi havia perills, incerteses, però per ells, podria suposar endinsar-se en una aventura.

EL PRIMER NOI MORT, EL PRIMER AVÍS

A la part alta del poble, la plaça de l'Escola Moderna, identificada així entre 1931 i fins a 1939, avui dia, plaça de Sant Joan, tenim la casa pairal de cal Cremat. En ella hi residien Francesc Masague Iborra, i els seus fills **RAMON MASAGUE BALLART** de 12 anys i la seva germana Magdalena Masague Ballart de 9 anys, els quals havien perdut la seva mare Maria Ballart Rull, el dia 11 de febrer de 1938 amb 33 anys d'edat. També hi residia el padrí Antoni Masague, viudo.

Atenent a la curta edat dels fills del Sisquet de cal Cremat, aquest va contraure noves núpcies. La nova esposa tenia un fill, en Rafel.

Els germanastres, en Rafel i Ramon, compartien casa i taula. També companyia i jocs. Sabien de la prohibició de sortir del poble, com també que el dijous 19 de gener havien marxat els soldats que ocupaven l'hospital militar de l'escola de la carretera. Sigui com sigui, l'endemà, divendres 20 de gener de 1939 a primera hora del matí sortiren de casa per anar a donar un vol, però la seva curiositat per conèixer l'entorn, amb la marxa dels soldats, els portà més enllà de l'entramat urbà.

Baixaren pel carrer Major, passaren per la plaça de l'església, plaça del cementiri vell, de la creu, per dirigir-se a la rasa del Cabreta, tot enfilant el camí que porta al cementiri. Arribats a l'alçada on es troben aquest primer camí, amb el que puja des de

la Carretera, conegut com el carrer de Tomàs Tarragó, allí trobarien una bomba de mà; ignorem si sabien de la seva importància i perillositat; en Ramon la va manipular i li va esclatar damunt d'ell causant-li la mort. Eren les 9 del matí.

L'explosió es va percebre des de les cases del carrer del Tallat i carrer Magí Travé. Els seus veïns, alarmats i intuïts del què podia haver passat, donaren la veu d'auxili.

El metge va inspeccionar el cos sense vida d'en Ramon, i disposà el seu enterrament. L'Antoni Masague, el vell Cremat, es feu càrrec de tots els tràmits i organitzà el dol familiar per donar sepultura al seu nét.

El pare del Ramon, no era a Solivella, justament es trobava aquells dies desplaçat a França acompanyant al president de la Generalitat de Catalunya Lluís Companys, camí de l'exili, tota vegada formava part de les Esquadres de Catalunya.

La mort d'en Ramon Masague Ballart, va posar encara més en alerta a la població, tota vegada dins el terme municipal i en les finques més properes al casc urbà, es podia trobar fàcilment armament o explosius, que podien posar en perill a les persones en cas de manipulació indeguda.

El cos del Ramon va rebre sepultura en el cementiri de Solivella, sector de Ponent, tot just entrant a la dreta, assenyalat amb una creu de ferro, actualment de color blanc, ja que no fou possible enterrar-lo en el nínxol previst, atenent que una bomba havia deixat un seguit de sepultures inservibles que calia reparar.

LA VIDA DE TRES NOIS

Joan March Garcia

La mort del Ramon de cal Cremat, era un avís dels perills que envoltaven la vida quotidiana de petits i grans.

Ara posarem la mirada al barri de Gardeny, format pels carrers Sant Ramon i Sant Antoni. Ens quedarem en el primer, de Sant Ramon, i relatarem els darrers moments de vida de tres nois de les cases de cal Grau, Finquet i Petxina, situant-nos en el dissabte 1 d'abril de 1939, temps de quaresma, vigília del diumenge de Rams, a la vegada era el dia del darrer comunicat de guerra, que feia saber que la guerra havia acabat.

ELS NOIS:

JOAN MARCH GARCIA, (Pexina), nascut el 2 d'agost de 1927, d'11 anys d'edat, fill d'Antoni March Español i Maria Garcia Castro.

El dia 1 d'abril de 1939, després de dinar, la mare Maria i el seu fill Joan, sortiren de casa per anar al

camp a buscar llenya. Als afores del poble, la mare va notar que feia un aire ben fred, i li va saber greu

que el seu fill l'acompanyes, ja que justament, aquells dies, no tenia una salut plena, i el feu tornar a casa perquè es resguardes. En Joan en arribar a casa es féu amb un tros de pa i sortí novament per anar a jugar. Eren aproximadament les tres de la tarda.

Josep Montseny Badia

JOSEP MONTSENY BADIA, (Finquet), nascut el 24 de novembre de 1924, de 14 anys d'edat, fill de Magí Montseny Llauredor i Teresa Badia Iglesias.

Aquest dia, a cal Finquet, dinaren junts la Teresa, el seu fill Josep, i el seu amic Josep del Grau, que acabat de dinar, aquest darrer va marxar a casa seva. La mare d'en Josep Finquet, la Teresa, va anar a rentar roba als safaretjos, i advertí al seu fill que si anava a jugar, no sortís del poble. En tornar de rentar, el seu fill ja no era a la casa.

JOSEP SANS ESPINACH (Grau), nascut el 13 d'octubre de 1925, de 13 anys d'edat, fill de Manel

Sans Garcia i Antònia Espinach Montseny.

A primera hora de la tarda i havent dinat, els pares d'en Josep, li encarregaren d'anar a buscar un sac de palla per escampar al corral de casa, però ja no tornà.

LA TARDA DEL DIA 1 D'ABRIL

Els tres nois vivien en el mateix carrer de Sant Ramon, tots molt a prop l'un dels altres, eren amics, compartien moltes hores junts. Aquell dia el Josep del Finquet i el Josep de cal Grau havien dinat plegats a casa del primer, i tot hi els avisos i encàrrecs de feina fets pels respectius pares, segurament havien quedat en trobar-se per anar a fer un tomb. La tornada a casa del Joan de cal Petxina, feu que en un moment donat, es trobessin els tres i decidissin anar a l'aventura tots sols, més enllà dels carrers del poble.

Sortiren del carrer de Sant Ramon, baixaren pel Raval de Forés direcció a la Carretera, on es trobarien amb el Francesc Sans Solé, de cal Peri, de 13 anys, amic del Josep del Grau, i li digueren si es volia afegir al grup, i els hi contestà que esperessin un moment que havia d'anar a buscar un sac de palla per la mula. En tornar el Francesc de cal Peri, els altres ja no hi eren, havien marxat.

ES FEU LA NIT

La tarda del dia 1 d'abril anà avançant i, a poc a poc es feu el capvespre. L'agutzil havia donat les dotze batallades amb la campana, era el toc d'oració, que assenyalava el moment de retirar-se i anar cap a casa.

Al carrer de Sant Ramon, les famílies de Cal Petxina, Finquet i Grau, estranyaren l'absència dels seus fills, es feia tard i era fosc. No era normal que el seu retorn a casa es retardés en extrem com era el cas. Començaren a tenir un cert neguit.

Josep Sans Espinach

Les mares dels nens que havien dinat junts, la Teresa Badia de cal Finquet, i la Maria Garcia de Cal Petxina, anaren al Celler per si eren allí, i no els hi trobaren. Mentrestant el Manel del Grau, va anar a trobar l'agutzil i es feu un pregó per saber si algú havia vist els respectius fills.

Donat que no tornaven a casa, els seus pares es reuniren amb l'alcalde Gregori Travé per fer-li saber que no havia manera de trobar els seus fills, i començaven a estar temorosos que no els hi hagués passat res o estiguessin en perill sense poder tornar a casa. Aleshores, l'alcalde juntament amb els regidors Ramón Bergada, Josep Gasol, Antoni Montseny, Antoni Anglès, Francesc Sanahuja i Antoni Orpinell, constituïts com a Comissió Gestora per administrar l'ajuntament i poble de Solivella, requeriren la presència a casa de la vila de l'agutzil Bienvenido Estivill, i del

sereno Josep Andavert, per tal d'organitzar amb diversos veïns la cerca dels nois.

Era de nit, temperatura baixa, l'agutzil tocà la campana a sometent, donada la possible situació de perillositat de tres veïns desapareguts de casa seva i del poble. A la plaça Major s'organitzaren diverses patrulles per sortir a buscar els Joseps i en Joan. El patiment a les respectives cases era ben palès.

LOCALITZACIÓ DELS NOIS

Era ja diumenge, dia 2 d'abril, el diumenge de Rams, prop de les sis del matí. El Manel de cal Grau, Manel Sans Garcia, localitzà el cos del seu fill Josep, així com dels seus amics, tot i que a les diligències practicades, consta el seu germà Antoni Sans Garcia, ja que el primer no sabia llegir i escriure. Es donà el senyal que a mig kilòmetre del casc urbà havien estat trobats tres cossos sense vida, en el lloc que era conegut com a Carretera vella a la partida de Blancafort, i també com partida diumenges, en el camí carreró que abans anava a Montblanc.

Era fosc, temperatura gèlida, tot i ésser els primers dies del mes d'abril, els homes amb llanternes contemplaren desolats la desgràcia dels tres nois i el drama dels respectius pares. Calia anar a casa a portar la notícia.

L'alcalde ho comunicà al jutge municipal Antoni Domingo, el qual va demanar la presència del metge del poble Dr. Miquel Sánchez Serra, així com posà el fet en coneixement del jutge d'Instrucció de Montblanc, el qual ordenà que efectius de la Guardia Civil de la caserna de l'Espluga de Francolí es personessin a Solivella per determinar tot el que havia succeït.

IDENTIFICACIÓ DELS COSSOS I DESCRIPCIÓ DEL LLOC

A les 8 del matí del diumenge 2 d'abril es procedí en un primer moment a identificar els cossos sense vida dels fills del Grau, Finquet i Petxina, testificant Antoni Garcia Andreu i Rosa Domingo Badia, no així Mercè Sans Garcia que s'havia quedat enrere pel respecte que li imposava el moment.

Els cossos eren totalment destrossats per l'impacte de la metralla, es trobaven al mig del camí, entre dos marges de pedra seca. Els nois es trobaven separats entre ells, tenien braços i cames arrancats del cos, i en un d'ells es visualitzava el fetge tot sortit. Es podia apreciar perfectament la voladura de pedres per l'efecte de l'explosió i diversos tolls de sang.

El grup dels tres amics, reberen sepultura en el cementiri de Solivella, lloc senyalitzat per tres creus de ferro de color blanc, situades en el sector Orient.

El dia 6 de maig de 1939, es va concloure el sumari instruït amb motiu dels fets.

